

ОБГОВОРЕНО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки

та менеджменту освіти

Протокол № 8 від «14» січня 2021 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Радун В.В.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії, в.о. ректора

професор О.А. Семенюк

Наказ № _____ від «__» _____ 2021 року

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

з ПЕДАГОГІКИ

(назва предмету/дисципліни)

для осіб, які вступають на I курс

денної/заочної форми навчання

для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(код і назва спеціальності)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма орієнтована на підготовку до фахового вступного випробування з галузі знань 01 **освіта** із спеціальності 011 «**Науки про освіту**» для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Зміст програми охоплює в повному обсязі основні педагогічні категорії, поняття, терміни, факти, передбачає чітке структурування і розподіл навчального матеріалу за основними розділами: “Педагогіка”, “Загальні основи педагогіки”, “Дидактика”, “Теорія виховання”, “Управління навчальним закладом”, “Історія педагогіки”

Завдання фахового випробування складено з метою виявлення знань, вмінь, компетентностей, якими повинен володіти магістр-вступник за спеціальністю 011 «Науки про освіту»

На вступному іспиті абітурієнти повинні знати:

- ключові поняття педагогічної науки;
- історію виникнення, становлення педагогіки як науки, стан її сучасного розвитку та актуальні проблеми;
- суттєві ознаки особистості як педагогічного феномену, основні фактори, що впливають на її формування і розвиток;
- особливості національної системи виховання, шляхи її реалізації педагогічній практиці;
- специфіку процесів навчання та виховання як педагогічного явища, їх закономірності, особливості організації в різних типах освітніх закладів;
- принципи, форми, методи, засоби ефективного виховання молодого покоління;
- національну своєрідність виховного процесу в сучасному освітньому середовищі;
- сутність родинного виховання, його взаємозв'язок із суспільним вихованням на різних вікових етапах розвитку дитини;
- сутність дидактики як галузі педагогіки, що досліджує проблеми навчання;
- своєрідність навчання як виду пізнавальної діяльності, його суттєві особливості, закономірності та специфіку організації в різних типах освітніх закладів;
- принципи, форми, методи, засоби процесу навчання;
- чинники, що визначають сучасні цілі та зміст процесів виховання, навчання та освіти молодого покоління;
- шляхи підвищення ефективності управління педагогічними системами;

- зміст основних державних документів, що стосуються системи освіти в Україні взагалі;
- розуміти соціальну роль освіти у вирішенні глобальних проблем людства;
- механізми використання особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання;
- напрямки і засоби професійного самовдосконалення.
- особливості розвитку педагогічних концепцій, підходів, поглядів в їхньому історико-педагогічному аспекті.

уміти:

- оперувати основними теоретичними поняттями курсу, систематизувати зміст базових понять;
- аналізувати сучасні тенденції реформування і адаптації системи загальної середньої освіти до умов життя (суспільства), що постійно змінюються;
- характеризувати наукові уявлення про закономірності педагогічного процесу, а також обґрунтовувати модель взаємодії «учитель-учень» в середині системи загальної середньої освіти та за її межами;
- виявляти основні складові структури педагогічної діяльності та бачити себе суб'єктом цієї діяльності;
- бачити шляхи реалізації гуманної позиції учителя в розумінні мети і завдань власної педагогічної діяльності;
- оперувати механізмами використання особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання учнів;
- користуватися елементами педагогічної техніки щодо керування своєю власною поведінкою та системою взаємодій «учитель-учень»;
- користуватися основними шляхами та засобами професійного самовдосконалення;
- оперувати педагогічним мисленням, бути здатним до аналітичного осмислення педагогічної дійсності, реалізовувати творчий підхід до визначення педагогічних дій у нестандартних ситуаціях, уміння приймати найбільш вдалі рішення у відповідності до педагогічних закономірностей та принципів навчання і виховання;
- зіставляти різні підходи в процесі полеміки, виявляти здатність аргументувати та відстоювати свою позицію, власну думку про те чи інше педагогічне явище чи процес;
- користуватися довідковими матеріалами, критично аналізувати матеріал згідно сучасних тенденцій розвитку загальної середньої освіти в Україні.
- аналізувати й порівнювати особливості розвитку різних систем навчання й виховання та вплив педагогічних поглядів видатних педагогів на них.

Володіти такими професійними компетентностями: розуміння та сприйняття етичних норм поведінки стосовно інших людей і стосовно

природи (принципи біоетики); розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя; здатність учитися; здатність до критики й самокритики; креативність, здатність до системного мислення; адаптивність і комунікабельність; наполегливість у досягненні мети; базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури та соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності; базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін; здатність до виконання професійних завдань і функцій в умовах постійних змін; здатність до планування та організації навчальної діяльності у вищій школі; вміння використовувати сучасні ефективні засоби роботи науковою та навчально-методичною літературою; пошуковими освітніми системами у мережі Інтернет; здатність реалізовувати навички самостійного вирішення педагогічних проблем на конкретних прикладах.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТІВ

За шкалою ECTS	За шкалою ВНЗ	За національно шкалою	Коментар
1	2	3	4
A	90-100	відмінно	Вступник продемонстрував глибокі всебічні, систематичні знання навчального матеріалу з дисципліни, що відповідають сучасному стану розвитку педагогічної науки; творчо опрацював, рекомендовані програмою наукові та навчально-методичні джерела; виявив розвинуті навички розуміння, логічного та стислого трактування питань, що є предметом розгляду;
B	82-89	дуже добре	Абітурієнт виявив систематичні та глибокі знання навчального матеріалу; продемонстрував уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою; засвоїв широке коло рекомендованих програмою наукових та навчально-методичних джерел; засвоїв сутність та взаємозв'язок актуальних проблем у сфері наук про освіту та педагогіки, можливості їх вирішення в подальшій науковій і професійній діяльності.
C	74-81	добре	Абітурієнт виявив добрі знання з дисципліни при виконанні передбачених програмою завдань, але допустив низку фактологічних помилок; засвоїв основну наукову та навчальну літературу, рекомендовану програмою; здатний до самостійного використання та поповнення набутих знань у процесі подальшої навчальної, наукової роботи та професійної діяльності.
D	64-75	задовільно	Абітурієнт виявив знання навчального матеріалу з дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наукової діяльності; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; однак допустив значну кількість неточностей у відповідях на запитання.

Е	60-63	достатньо	Абітурієнт виявив знання основного матеріалу з дисципліни в мінімальному обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої наукової діяльності; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; допустив значну кількість фактологічних неточностей та концептуальних помилок у відповідях на запитання, однак має достатній потенціал для самостійної роботи
FX	0-59	незадовільно	Абітурієнт має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу з дисципліни, допускав принципові методологічні помилки при виконанні передбачених програмою завдань, які може усунути лише під керівництвом та за допомогою викладача

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину.

Поняття про педагогіку. Ретроспективний аналіз розвитку педагогіки (етапи розвитку педагогіки: донауковий, етап виникнення теоретичних концепцій виховання і освіти, етап розвитку педагогічної науки). Функції педагогічної науки: науково-теоретична, організаційно-практична, прогностична. Педагогіка як наука і мистецтво виховання.

Основні категорії педагогіки: освіта, освітній процес, педагогічний процес, виховання, навчання, розвиток. Виховання як суспільно-педагогічне явище.

Система педагогічних наук. Структура і галузі педагогіки: загальні основи педагогіки, теорія виховання, дидактика (теорія навчання), організація та управління педагогічним процесом. Вікова педагогіка (дошкільна та шкільна педагогіка), спеціальна педагогіка (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедія), соціальна педагогіка (сімейна педагогіка, перевиховання дітей, що мають проблеми), порівняльна педагогіка, етнопедагогіка.

Зв'язок педагогіки з іншими науками. Завдання педагогіки як науки на сучасному етапі розвитку суспільства. Поняття про народну педагогіку. Джерела і складові частини народної педагогіки.

Тема 2. Методологія і методи педагогічних досліджень.

Сутність науково-педагогічного дослідження. Методологія наукових досліджень. Етапи здійснення педагогічного дослідження.

Завдання науково-педагогічних досліджень на сучасному етапі розвитку школи. Класифікація методів науково-педагогічних досліджень (загальнонаукові, теоретичні, емпіричні).

Загальна характеристика методів педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, бесіди, вивчення передового досвіду; вивчення документації, опитування, методи моделювання педагогічних явищ, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Тема 3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості.

Особистість, індивідуальність. Процес розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Соціалізація як результат впливу середовища на особистість. Виховання – визначальний чинник формування особистості.

Роль діяльності і спілкування у розвитку особистості. Взаємообумовленість

процесів виховання і розвитку, активна позиція особистості та її роль у процесі розвитку і виховання. Психічний, фізичний, соціальний і духовний розвиток.

Людина як об'єкт і суб'єкт виховання. Вікові періоди розвитку особистості. Теорії розвитку особистості.

Тема 4. Педагогічний процес.

Поняття про педагогічний процес. Характеристика педагогічного процесу, його основні елементи та рушійні сили. Закономірності і принципи педагогічного процесу. Спільні та специфічні сторони виховання і навчання: функції, завдання, зміст, форми і методи. Демократизація, гуманізація і гуманітаризація педагогічного процесу. Оптимізація та інтенсифікація навчально-виховного процесу.

Тема 5. Особливості педагогічної професії.

Суспільна зумовленість виникнення і становлення педагогічної професії. Специфічні особливості педагогічної діяльності. Вимоги до особистості вчителя та його підготовки. Професіограма вчителя та її складові частини.

Зміст професійної діяльності та функції педагога: конструктивна, комунікативна, організаторська, гностична. Система педагогічної діяльності: викладання, виховання, класне керівництво, діяльність із професійного самовдосконалення, управлінська, організаторська, методична, позашкільна, науково-дослідна.

Сутність, рівні, компоненти педагогічної майстерності. Поняття про педагогічну техніку, педагогічну компетентність, педагогічні здібності, гуманістичну спрямованість діяльності Педагогічна культура.

Педагогічне спілкування. Стили спілкування. Педагогічна етика та педагогічний такт.

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

Тема 1. Дидактика, її основні категорії та завдання.

Виникнення і розвиток дидактики як складової педагогіки, що вивчає проблеми освіти та навчання. Предмет дидактики. Основні категорії дидактики: процес навчання, зміст освіти, знання, уміння, навички, викладання, учіння.

Стан та завдання теорії навчання.

Взаємозв'язок загальної теорії навчання (дидактики) і методик викладання

окремих предметів з основ наук.

Тема 2. Суть процесу навчання. Його теоретичні та методологічні основи.

Навчання як вид пізнавальної діяльності учнів, його основні ознаки. Основні функції процесу навчання: освітня, розвиваюча, виховна. Структурні компоненти навчального процесу: цільовий; стимулюючо-мотиваційний; змістовий, операційно-діяльнісний, контрольню-регулюючий, оцінно-результативний. Взаємозв'язок елементів навчального процесу.

Суперечності та рушійні сили процесу навчання. Мотивація учіння школярів; формування навчальних інтересів; пізнавальні інтереси в навчанні.

Двобічний характер процесу навчання. Стимулювання, організація зворотного зв'язку (контроль, аналіз результатів навчання та розвитку учнів). Учіння як система пізнавальних дій спрямованих на вирішення завдань навчання. Структура процесу засвоєння знань: сприйняття, осмислення, розуміння, узагальнення, закріплення, використання на практиці.

Потреби та інтереси як основа мотивації учіння.

Тема 3. Закономірності та принципи навчання.

Поняття про закономірності навчання, основні закономірності процесу навчання.

Визначення принципів навчання як вихідних положень, що визначають характер пізнавальної діяльності учнів і технології діяльності вчителя.

Основний закон дидактики. Сучасна система дидактичних принципів: принцип виховного навчання; принцип розвивального навчання; принцип науковості; принцип доступності навчання; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип наочності навчання; принцип систематичності, системності, послідовності, наступності навчання; принцип цілеспрямованості та мотивації навчання; принцип активності та самостійності учнів у навчанні; принцип свідомості й міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип індивідуального підходу у процесі навчання; принцип оптимізації навчального процесу.

Принципи навчання, що виникли під впливом народної дидактики: гуманістичний характер навчання; послідовність і систематичність навчання; навчання на загальнолюдських цінностях, на кращих традиціях і обрядах народу України, навчання моралі і вірувань пращурів, на етнографічних особливостях попередніх поколінь; навчання в навіюванні, спонуканні, заохоченні та ін.

Тема 4. Методи, прийоми, засоби навчання.

Методи навчання та їх структура. Прийоми як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Класифікація на основі цілісного підходу до процесу навчання: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

Основні засоби навчання: слово вчителя, підручники, навчальні посібники, наочні, технічні засоби навчання. Використання комп'ютерів у навчальному процесі.

Вибір методів і засобів навчання в залежності від різних умов (мета уроку, зміст виучуваного матеріалу, джерела інформації, навчальні можливості учнів).

Тема 5. Види і форми організації навчання.

Поняття про види і організаційні форми навчання. Характеристика пояснювально-ілюстративного, проблемного видів навчання та програмованого навчання.

Поняття про форми організації навчання. Класно-урочна система навчання. Урок як основна форма організації навчального процесу. Типи уроку та їх структура. Дидактичні, психологічні, виховні та гігієнічні вимоги до уроку. Фронтальні, групові та індивідуальні форми навчання. Інші форми організації навчання в школі та за її межами. Перспективи розвитку модульно-рейтингової форми організації навчання.

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Тема 1. Процес виховання.

Поняття про виховання як складову педагогічного процесу.

Зміст виховання. Мета виховання. Національна своєрідність виховання.

Особливості процесу виховання: цілеспрямованість; двобічність; довготривалість та безперервність; варіативність результатів; багатofакторність

Структурні компоненти виховання як діяльнісного процесу: цільовий; стимулюючо-мотиваційний; змістовий; операційно-діяльнісний; контрольно-

регулюючий; оцінювально-результативний.

Етапи виховного процесу за критерієм їх послідовності та відповідних педагогічних дій: ознайомлення із загальними нормами і вимогами, їх усвідомлення і засвоєння; формування ставлень (почуттів); формування поглядів і переконань; формування навичок і звичок поведінки (загальної спрямованості особистості).

Рушійні сили виховного процесу. Зовнішні та внутрішні протиріччя. Критерії вихованості. Методика діагностування вихованості.

Тема 2. Механізми, закономірності та принципи виховання.

Механізми виховання як шляхи розвитку мотиваційно-ціннісної сфери особистості в процесі засвоєння нею соціального досвіду. Психологічні механізми, які складають основу розвитку мотиваційної сфери особистості: ідентифікація; емоційне обумовлювання; наслідування; мотиваційне опосередкування; конформність; вживання в соціальну роль; підтримування внутрішньої узгодженості поглядів.

Закономірності процесу виховання і їх роль у визначенні норм, які регламентують структуру, зміст і методику організації виховання.

Специфіка організаційних принципів виховання. Цілеспрямованість виховання. Суспільна спрямованість виховання. Опора на позитивне у вихованні. Гуманізація виховання. Демократизація виховання. Природовідповідність у вихованні, диференціація та індивідуалізація виховного процесу. Особистісний підхід у вихованні. Зв'язок виховання з життям, виховання в діяльності. Свідомість і активність учнів у процесі виховання, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою й активністю школярів. Виховання в колективі. Єдність педагогічних впливів.

Тема 3. Методи, прийоми та засоби виховання

Поняття про методи виховання. Прийоми виховання. Засоби виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Умови оптимального вибору методів виховання.

Класифікація методів виховання, в основу якої покладено цілісну структуру діяльності особистості:

- методи формування свідомості особистості;
- методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки;
- методи стимулювання поведінки і діяльності особистості;
- методи самовиховання.

Тема 4. Організаційні форми виховної роботи

Позакласна виховна робота, її форми: класна година, етична бесіда, зустрічі з відомими людьми, обговорення книг, читацькі конференції, масові свята, змагання, конкурси, олімпіади та ін.

Позашкільні заклади в системі освіти і виховання: палаци та будинки дитячої творчості, дитячо-юнацькі центри міжнародного співробітництва, дитячі театри, центри науково-технічної творчості, школи образотворчого мистецтва, центри юних техніків, дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячі бібліотеки. Формальні та неформальні групи.

Тема 5. Виховання особистості в групі.

Поняття про соціалізацію та соціальний розвиток особистості. Основні фактори впливу на соціалізацію особистості. Соціальна та громадянська активність та її формування в умовах сім'ї і школи. Організація соціально-комунікативної діяльності учнів. Соціальний розвиток учнів в процесі навчально-виховної роботи та методи його діагностики.

Характеристика існуючих юнацьких формальних та неформальних організацій, їх завдання; напрямки діяльності. Система учнівського самоврядування.

Тема 6. Розумове виховання. Формування основ наукового світогляду.

Розумове виховання школярів. Завдання розумового виховання. Формування культури розумової праці як мета розумового виховання. Інтелектуальні сили особистості. Сутність пізнавального інтересу. Шляхи оволодіння учнями основними розумовими операціями: аналіз; синтез; порівняння; класифікація; узагальнення. Інтелектуальні уміння: загальні та спеціальні.

Формування світогляду як провідного завдання виховання базової культури особистості. Поняття світогляду як узагальненої системи поглядів, переконань, ідеалів, у яких людина виражає своє ставлення до оточуючого її природного і соціального середовища, самої себе. Структура світогляду: знання; погляди; переконання; вчинки, дії людини.

Види світоглядів: буденний; релігійний; науковий. Народний світогляд як джерело формування наукового світогляду. Культура розумової праці.

Шляхи формування світогляду школярів. Критерії розумового виховання.

Тема 7. Моральне та естетичне виховання.

Моральне виховання. Формування моральної культури особистості як мета

морального виховання. Психолого-педагогічні основи морального виховання. Завдання морального виховання. Стадії морального розвитку особистості. Єдність загальнолюдських і національних цінностей у моральному вихованні. Зміст морального виховання в сучасній українській школі. Критерії моральної вихованості.

Шляхи морального виховання учнів у навчанні й позанавчальній діяльності. Засоби морального виховання.

Народна мораль, засвоєння її у процесі залучення дітей до праці, дотримання традицій, звичаїв, участі у обрядах тощо. Моральне виховання і релігія. Основи статевого виховання учнів.

Поняття про естетичне виховання, його основні завдання. Естетичне виховання як складова духовної культури. Шляхи і засоби естетичного виховання у навчальній, позакласній і позашкільній роботі. Форми і методи естетичного виховання. Естетичне виховання на народних традиціях, національному мистецтві, музиці, фольклорі.

Взаємозв'язок між естетичною культурою та естетичним розвитком особистості. Поняття про естетичний смак, естетичний ідеал.

Шляхи естетичного виховання. Засоби естетичного виховання.

Тема 8. Зміст та мета національно-патріотичного виховання. Виховання свідомої дисципліни. Основи правового виховання.

Громадянськість як інтегрована риса особистості. Формування свідомого громадянина як мета громадянського виховання. Завдання національно-патріотичного виховання. Національна самосвідомість. Почуття патріотизму.

Свідома дисципліна, обов'язок і відповідальність – важливі моральні якості особистості. Виховання свідомої дисципліни. Завдання і зміст правового виховання. Форми і методи правового виховання. Значення правового виховання в попередженні правопорушень серед учнівської молоді.

Формування правової культури особистості як умова розвитку правосвідомості особистості. Зміст та завдання правового виховання.

Взаємозв'язок між правовою культурою особистості та розвитком ціннісних орієнтацій особистості.

Критерії сформованості правової культури учнів. Методи, форми, засоби правового виховання.

Правопорушення неповнолітніх та причини їх виникнення. Попередження правопорушень (профілактика відхилень поведінки учнів у школі, громадських місцях, сім'ї). Ліквідація першопричин правопорушень неповнолітніх. Особливості виховної роботи з дітьми, схильними до правопорушень.

Тема 9. Система фізичного виховання та зміцнення здоров'я дітей та молоді.

Зміст і засоби фізичного виховання. Народно-педагогічні засоби фізичного загартування підростаючого покоління. Форми і методи фізичного розвитку школярів. Організація здорового способу життя дітей в сім'ї і школі. Позакласна і позашкільна фізкультурно-оздоровча діяльність дітей. Методи діагностики фізичного розвитку школярів

УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Тема 1. Система освіти та виховання в Україні.

Закон України "Про освіту". Поняття про систему освіти і виховання в Україні. Система освіти: заклади освіти, наукові, науково-методичні і методичні установи, науково-виробничі підприємства, державні і місцеві органи управління освітою та самоврядування в галузі освіти.

Концепція загальноосвітньої школи України. Основні принципи побудови системи національної освіти України. Система освіти України та її структура.

Органи управління освітою. Функції та завдання Міністерства освіти України, місцевих органів освіти і науки, органів громадського самоврядування в освіті.

Тема 2. Підвищення кваліфікації і атестація педагогічних працівників.

Проблеми підвищення кваліфікації, вивчення, узагальнення і поширення перспективного досвіду вчителів і педагогічних колективів, впровадження в практику школи досягнень педагогічної науки як основні завдання удосконалення професіоналізму вчителів. Методичне забезпечення діяльності вчителя. Система підвищення кваліфікації. Методичні об'єднання.

Наукова організація праці в школі – основа вдосконалення навчально-виховного процесу. Принципи наукової організації педагогічної праці

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Школа, виховання і педагогічна думка в Стародавній Греції і Римі

Теорія і практика античного виховання: Спартанська та Афінська системи виховання. Педагогічні ідеї Сократа, Платона, Арістотеля, Демокріта Становлення Римської системи виховання в VI – I ст. до н.е. Типи шкіл. Педагогічні погляди М.Квінтіліана. Ідеї Сенеки про мораль.

Тема 2. Школа і педагогічна думка Візантії.

Система освіти. Візантійська школа грамоти. Граматична школа. Вища школа “аудиторіум”. Педагогічна думка Візантії. Іоанн Златоуст, Іоанн Дамаскін, М.Псьолл.

Тема 3. Виховання, школа й педагогічна думка в середньовічній Європі, в епоху Відродження і Реформації.

Система виховання та освіти в країнах Європи. Типи шкіл. Система рицарського виховання. Середньовічні університети. Зародження гуманістичної педагогіки. Педагогічні ідеї Ф.Рабле, Т.Кампанелли, В. де Фельтре, Е.Роттердамського. Розвиток виховання, національного шкільництва в епоху Реформації. Єзуїтське виховання, його особливості.

Тема 4. Педагогічна система Я.А.Коменського.

Життєвий шлях, педагогічна діяльність та умови формування світогляду Я.А.Коменського. Обґрунтування Я.А.Коменським принципу природовідповідності. Мета й завдання виховання. Ідея загальнолюдуської освіти. Вікова періодизація і система шкіл. Дидактика Я.А.Коменського. Класно-урочна система. Вимоги до вчителя. Значення теорії Я.А.Коменського для сучасної школи.

Тема 5. Педагогічні погляди Дж. Локка.

Соціально-політичні та філософські погляди Дж.Локка. Теорія виховання “джентльмена”. Дж. Локк про фактори розвитку особистості, роль виховання. Система фізичного виховання. Зміст морального, розумового виховання. Дж. Локк про значення дитячої праці.

Тема 6. Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо.

Соціально-політичні і філософські погляди Ж.-Ж. Руссо. Принцип природовідповідності. Ідея вільного виховання. Вікова періодизація, зміст виховання і навчання кожного періоду. Ставлення до жіночого виховання. Суперечності в педагогічних поглядах Дж. Локка.

Тема 7. Педагогічна теорія Й.Г. Песталоцці.

Життя та педагогічна діяльність Й.Г. Песталоцці. Ідея поєднання навчання з продуктивною працею. Теорія елементарної освіти. Характеристика розумової, моральної, фізичної, трудової освіти. Принцип природовідповідності. Методика початкового навчання дітей. Значення літературно-педагогічної спадщини Й.Г.Песталоцці для розвитку світової педагогічної думки.

Тема 8. Педагогічні погляди А. Дістервега.

Життя та педагогічна діяльність А. Дістервега. Ідея виховального та розвивального навчання. Обґрунтування принципу природовідповідності, культоровідповідності, самодіяльності. Питання дидактики. Вимоги до вчителя.

Тема 9. Виховання у стародавніх слов'ян.

Особливості виховання у стародавніх слов'ян. Виховання поваги до землі й хліба, до природи. Народні прикмети. Історичні перекази. Народна педагогіка про правила поведінки. Пам'ятки писемності східних слов'ян.

Тема 10. Школа, освіта і виховання в Київській Русі – Україні(IX – XIIIст)
Зародження і розвиток школи в Київській Русі. Писемність населення держави східних слов'ян. Звенигородські письмена.Заходи князя Володимира щодо освіти в Київській Русі.

Тема 11. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні.

Статут Львівської братської школи. Впровадження елементів класно-урочної системи. Вимоги до вчителя. Видатні діячі братських шкіл. Єзуїтські школи в Україні, особливості навчання і виховання.

Тема 12. Перші українські академії.

Острозька академія, зміст навчання, діяльність літературно-наукового гуртка. Острозька Біблія. Особливості духовно-культурного розвитку в Україні наприкінці ХУІ- на початку ХУІІІ ст. і внесок у нього Острозької академії. Історія виникнення Києво-Могилянської академії. Організація і методика навчання та виховання в академії. Традиції. Києво-Могилянська академія на сучасному етапі.

Тема 13. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди Г.С.Сковороди.

Вчення Г.Сковороди про самопізнання людини та перетворення її серця, принцип природовідповідності, ідея “спорідненої” праці. Моральне, розумове виховання. Вимоги до вчителя. Роль Г.Сковороди в розвитку української національної культури.

Тема 14. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди О.Духновича.

Ідеї народності в спадщині О.Духновича. Родинне виховання, роль батьків. Принцип природовідповідності. Організація навчального процесу.

Тема 15. Педагогічні ідеї К.Д.Ушинського

Значення рідної мови. Вимоги до вчителя, його підготовки. Педагогічні ідеї К.Д.Ушинського і відродження національної школи.

Тема 16. Педагогічна система А.С.Макаренка.

Теорія дитячого колективу в працях А.С.Макаренка. Методологічні проблеми теорії та методики виховання. Зміст трудового виховання і зв'язок його з продуктивною працею. Інтеграція педагогічних вимог і розвиток особистості. А.С.Макаренко про проблеми сімейного виховання. А.С.Макаренко про педагогічну майстерність. Сучасні наукові погляди на спадщину А.С.Макаренка.

Тема 17. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського.

Павлиська школа: організаційне становлення навчально-виховного процесу. Народна педагогіка В.О.Сухомлинського. Виховання громадянина. Розумовий та моральний розвиток. Система трудового виховання. Дидактика В.О.Сухомлинського. Виховання красою. В.О.Сухомлинський про вчителя, його покликання та підготовку. Значення педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського для сучасної школи.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. - К., 2005. - 264 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Н.П. Волкова. - К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. - 576 с
3. Гречаник, О.Є. Діяльність класного керівника з розвитку учнівського колективу / О.Є.Гречаник // Управління школою (Основа). – 2011. – №22-24. – С. 26-31.

4. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття)
5. Дем'янюк Т.Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: науково-методичний посібник. — Суми: ТОВ Видавництво «Антей», 2006.
6. Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі / З.В. Друзь. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – 256 с.
7. Вишневський О.І., Кобрій О.М., Чепіль ММ. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій / За ред. О.Вишневського. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 268 с.
8. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр Академія", 2001. – 576 с.
9. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995. - 237 с.Галузяк В.М.,
- 10.Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів — Чернігів, 2002. – 528 с.
- 11.Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация: учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В.И. Загвязинский. -М.: Издательский центр “Академия”, 2001. - 192 с.
- 12.Закон України “Про Вищу Освіту”.
- 13.Закон України “Про освіту”.
- 14.Інноваційні та інтерактивні технології навчання: Довідник /Упоряд. Б.Бричок. - Рівне, 2004. - 42 с.
- 15.Кларин М. В. Технология обучения: идеал и реальность / М.В.Кларин. - Рига: Эксперимент, 1999. - 180 с.
- 16.Кузьмінський А.І. Педагогіка: підруч. / А.І. Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. - К.: Знання-Прес, 2004. - 418 с.
- 17.Лозова В.І., Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб./В.І. Лозова, Г.В. Троцько. - Харків: “ОВС”, 2002. - 400 с.
- 18.Максимюк С.П. Педагогіка: навч. посіб./ С.П. Максимюк - К.:Кондор, 2005. - 667 с.
- 19.Малафіїк І.В. Дидактика: навч. посіб./І.В. Малафіїк. - К.: Кондор,2005.-398 с.
- 20.Мартиненко С.М. Загальна педагогіка: навч. посіб. / С.М.Мартиненко, 11.11